Preek zondag 28 februari – tweede van de 40dagentijd
Oude Dorpskerk Bunnik
Voorganger: ds. Coen Constandse

Protestantse Gemeente Bunnik

Teksten 1 Koningen 19:8-18 en Markus 9:2-10

Onderstaande tekst is een eerdere versie van de preek. Ik dacht toen dat die preek bijna af was. Maar later vond ik dat het toch nog behoorlijk anders moest. De lijn, de gedachten die ik uiteindelijk uitgesproken heb in de dienst kwamen pas later – en kon ik toen niet meer helemaal in tekst verder uitwerken. Zo ontwikkelen preken zich vaker bij mij.
Om toch iets te geven, voor wie iets wil nalezen, heb ik niet meer dan het onderstaande. De werkelijke preek zit – zoals altijd – in gesproken vorm, in de kerkdienst zelf.

Gemeente,

Het is een verhaal van hemelse glans, van de hemel die de aarde raakt. Een verhaal van de helden, van twee grote figuren uit de geschiedenis van Israël – en het wordt duidelijk dat Jezus bij hen hoort. Het heeft iets een overwinning – ik moest zelfs even denken aan een soort podium, van de nummers 1, 2 en 3. Het lijkt dus het verhaal van triomf en succes, van overwinnaars, van supergelovigen. En daar steekt Petrus met zijn vrienden dan heel schril bij af, met zijn niet begrijpende opmerking. Daar voel ik me ook staan, tegenover die buitencategorie bijbelse figuren. Die dichtbij God leefden en het Woord hoorden en erin slaagden om dat Woord te laten werken.

Ik wil het over succes hebben, over winnen, over slagen in het leven. Over het gemaakt hebben. Wie wil dat niet? Succes is iets wat we wensen. Voor onszelf maar wat we ook vaak anderen wensen. Ook voor een dienst of een preek krijg ik het ook wel eens toegewenst.
Ik moest denken aan meneer Frederiks van de Hubo-doe-het-zelf winkel hier in Bunnik. Hij wenste mij bij iedere klusaankoop altijd ‘succes’ – ik weet eigenlijk niet of hij dat alleen bij mij deed, alsof hij er niet veel fiducie in had en dacht dat ik wel wat goede wensen kon gebruiken.
We wensen succes, we willen denk ik allemaal in ons leven, in wat we doen succesvol zijn. We kijken op tegen succesvolle mensen. Mensen die – over levensweg gesproken – carrière hebben gemaakt, steeds hoger zijn geklommen. Als we nog werken willen we dat misschien zelf ook: zo hoog mogelijk komen. ‘Het maken’.

Het kan ook in geloof en kerk kruipen. Al begint het daar wel een beetje te wringen. Maar je hoort wel spreken over succesvolle kerken, die bijvoorbeeld groeien of jongeren wel weten te binden.
Nu ik aan mijn laatste weken in Bunnik bezig ben, kijk ik natuurlijk ook terug en dan komt die vraag ook wel een beetje op: heb ik iets bereikt, is het een succesvolle tijd geweest?
Misschien hebben we ook wel een beeld van succes in het geloof. Ik weet niet waar we dan aan denken, maar ik vermoed: aan een gevoel van zekerheid, van innerlijke rust, van overgave en vertrouwen, van krachtdadig geloof ook. Zonder zwakheden, zonder breuken, nul mislukkingen. Dat je dat voorbij bent. Dat je het als gelovig mens gemaakt hebt.

Dat wringt al wel, want wat is succes in het geloof, wat is ‘het maken’? Maar dit verhaal kan die indruk ook wel wekken. Dat daar de grote drie staan die het gemaakt hebben. Als supergelovigen, en zo ook voorbeelden voor ons. En natuurlijk is zegt het verhaal uit het evangelie dat Jezus een sleutelrol speelt in het verhaal van God met Israël. Dat die timmermanszoon uit Galilea bij die grote figuren hoort. Petrus, Johannes en Jakobus krijgen te zien wat Petrus eerder uitsprak: Jezus is de messias. En daar hoog op die berg, in die hemelse sfeer, daar lijkt het dan ook te horen, het lijkt de eigenlijke plek. We zijn in de hemel, daar is alles gedaan, daar is het geslaagd. Daar is het gemaakt en klaar.

Maar Jezus gaat die berg weer af. Daar wordt alles veel minder duidelijk, daar wordt het veel aardser en menselijker. Veel tegenstrijdiger. Daar wordt het ook een vraag of Jezus succesvol is – en wat Hij als doel, als succes eigenlijk voor zich ziet. Hij vraagt naar wat de mensen van hem denken – en het is nog maar de vraag of Jezus tevreden is met die antwoorden, de vraag of Hij erin slaagt duidelijk te maken wie Hij is en wat zijn doel is. En Hij gaat uitleggen – als Petrus blijkt Jezus te zien zoals Hij is – dat zijn weg niet winnen maar verliezen is. Niet een fijn en gezegend leven maar lijden en sterven. Dus leven met God, zijn Woord horen, dat maakt je niet succesvol, daarmee maak je het niet even – je breekt eerder.

En dan wordt die ontmoeting op die berg toch wel een slag anders. Dan ga je die grote figuren ook anders zien. Niet als de helden die het gemaakt hebben. Je gaat zien dat hun grootheid in iets anders lag. Dat je dat pas leert zien met de ogen van het geloof. Want Mozes – met als zijn grootheid – heeft zijn doel niet bereikt. Hij mocht zelf het land niet binnengaan (dat voelt toch altijd als een soort onrechtvaardigheid of tenminste heel onbarmhartig van de Eeuwige). En het gaat in zijn dienst aan God, in zijn leven met hem ook met horten en stoten. Hij wil eerst niet, en gaat later tegen God in als die zich na het gouden kalf van het volk wil losmaken. Maar ook naar het volk toe, als leider, als herder en leraar – slaagt hij daarin? Vindt hij gehoor? Wat hij leert, wat hij het volk meegeeft om in het land in praktijk te brengen, daar loopt het mee in het honderd.
En ook Elia heeft wel een soort mega-succes op de berg Karmel – te lezen in 1 Koningen 18 – in een overwinning op de priesters van de afgod Baäl. Hij heeft ook een mythische, legendarische status gekregen in het Jodendom, al in Jezus' tijd. Maar hem vinden we, juist na die glorieuze overwinning, in het verhaal van vandaag ook eenzaam, vervolgd, uitgeput. Hij heeft het niet gemaakt en de woorden van God, en hoe het verder gaat, dat heeft wel iets strengs. 'Wat doe je hier?' En: 'als jij denkt dat het afloopt, dat jij de enige bent, dan gaat het met anderen verder.' Het enige wat Elia dan nog te doen heeft is een koning en een opvolger aanwijzen. En dan gaat een bikkelharde, bittere strijd door, met kleine gelovige rest …

Beiden, Mozes en Elia, zijn eenzame figuren. Geen toonbeelden van serene, innerlijke rust, die geloven en erin slagen om het Woord te horen en te doen. Het is veelmeer innerlijke strijd, tegenstrijdigheid. En het ook niet maken, het niet kunnen maken. Maar eerder breken.

Ik bedoel dat niet om hen omlaag te halen, te zeggen dat zij niet groot waren en eigenlijk mislukkelingen. Zij staan op die berg, God zet hen daar, in die hemelse glans. Maar aan de andere kant gaat het me precies daar om, om ze wel naar beneden te halen. In dat is, in het gewone, aardse, moeilijke leven. Dichterbij ons. Om te laten zien dat zij het ook niet zomaar maakten. Daarin is de bijbel zo'n eerlijk en bevrijdend boek – geen boek van heroïek, van heiligenlevens, van religieuze topprestaties, waar je als gelovig mens door verpletterd wordt en kleingehouden. Nee, kracht wordt juist in alle tegenstrijdigheid, in alle menselijkheid, in zwakte volbracht. Je moet echt zoeken waar, in welk opzicht zij succesvol zijn geweest. In wereldlijk opzicht helemaal niets. Geen machtige monumenten.

Dat is het gezelschap waar Jezus in thuis is. Ook een eenzame figuur, al even onbegrepen. Met zijn woede (volgende week in Johannes 2 over de tempel), zijn ongeduld (lees Markus 9 verder). In wereldlijk opzicht mislukt zijn leven. Hij sterft de meest schandelijke, meest oneervolle dood die je kunt voorstellen.

Het is dat God hen in gedachten houdt, en hen eert – zo menselijk en feilbaar als zij waren.

Hij houdt eraan vast. Hij houdt aan zijn Woord vast en zijn wil en zijn Koninkrijk. Niet om dat als een soort ideaal voor eens en voor altijd al te maken. Maar als iets dat met alle moeite en strijd en soms met vreugde en zegen gedaan en gemaakt moet worden. Door kleine en feilbare mensen, zoals Petrus, zoals wij, die er vaak helemaal niets van snappen, maar die erdoor aangeraakt worden, die in

dienst genomen worden, die nou eenmaal zo in elkaar zitten om er iets mee te doen. Soms lukt dat, dan maak je er iets van, maar het kan ook zomaar weer weg zijn. Ik bedoel: je hebt het nooit definitief, je hebt het nooit gemaakt, het blijft een weg, ook met dalen, met ongeloviger of liefdelozer stukken.

Dan zijn we in goed gezelschap, in gezegend gezelschap. Dan volgen we Mozes als onze leraar, Elia als profeet, Jezus als Heer. En om het gezelschap gaat het ook, om het samen volgen. Dan zijn het geen eenzame figuren meer, hoog op een berg. Dan eren ook wij hen. Zoals de Vader Jezus eer bewijst, zo doen wij dat ook.
Juist de mensen, de volgelingen, die horen naar hen, maken dat zij het toch gemaakt hebben. Die maken hen dan – met een soort terugwerkende kracht – succesvol. Door zelf af te zien van werelds succes, en Jezus (en Elia en Mozes) te volgen.